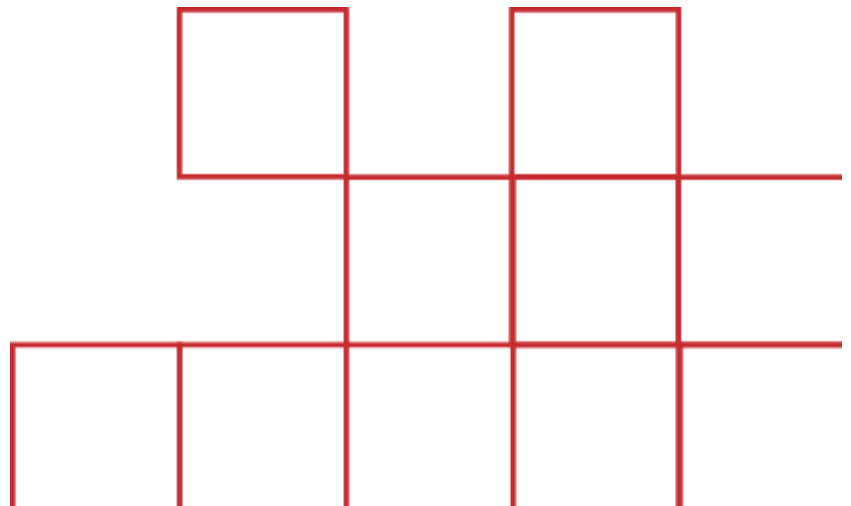

Visie internationaal

Dit is een uitgave van de Landelijke Studentenvakbond (LSVb). Voor vragen of extra informatie kan gemaild worden naar: lsvb@lsvb.nl

Auteurs: LSVb
ISO

Landelijke Studentenvakbond
Postbus 1335
3500 BH Utrecht
Tel. 030-2316464

December 2016

Een veel gehoorde uitspraak is dat de wereld steeds kleiner wordt. Mensen hebben steeds sneller en makkelijker contact met andere mensen over de hele wereld en zijn daardoor sneller op de hoogte van wat er speelt. Voor studenten geldt uiteraard hetzelfde. Studenten in het hoger onderwijs moeten worden opgeleid om te kunnen opereren in een internationale omgeving. Internationalisering krijgt op Nederlandse hoger onderwijs instellingen steeds meer aandacht. Een ander gevolg van de meer globale wereld is dat er meer samenwerking komt tussen verschillende landen. Zo heeft de Europese Unie een steeds belangrijkere rol in het Nederlands onderwijs, onder andere door onderzoeksgelden, maar ook doordat zij een grote rol spelen bij inkomende en uitgaande mobiliteit. Daarnaast is Nederland onderdeel van een pan-Europees samenwerkingsverband onder de noemer European Higher Education Area (EHEA), waar grote onderwijshervormingen uit zijn voortgekomen.

Kortom, internationalisering en internationaliseringsbeleid worden steeds belangrijker in het hoger onderwijs. Daarom hebben het ISO en de LSVb besloten een gezamenlijke visie te schrijven. Deze gezamenlijke visie is tot stand gekomen doordat de afgelopen jaren is gebleken dat het ISO en de LSVb altijd op eenzelfde lijn zitten rondom het thema internationalisering. Op deze manier kunnen we de komende jaren samen optrekken op deze portefeuille, en eventueel ook het werk verdelen.

In deze visie worden verschillende onderwerpen besproken. We maken daarbij onderscheid tussen thema's die op nationaal niveau spelen en thema's die op Europees niveau spelen.

Nationaal niveau

Op nationaal niveau zien het ISO en de LSVb meerdere kansen die kunnen worden gerealiseerd om internationalisering te bevorderen. Kansen waar studenten baat bij hebben, mits de onderwijskwaliteit er niet onder lijdt. We stellen de volgende prioriteiten in Nederland: uitgaande mobiliteit, inkomende mobiliteit, verengelsing van het onderwijs en transnationaal onderwijs.

Uitgaande mobiliteit

Iedereen die behoefte heeft om in het buitenland te studeren, moet de kans krijgen om dit te doen.

Er zijn twee verschillende vormen van mobiliteit die om een andere benadering vragen: diplomamobiliteit en studiepuntmobiliteit. Diplomamobiliteit betreft studenten die een volledige studie in het buitenland volgen, studiepuntmobiliteit betreffen de studenten die voor een bepaalde periode naar het buitenland gaan. Beide benaderingen zullen hieronder worden toegelicht.

Diplomamobiliteit

De diplomamobiliteit in Nederland is op dit moment laag¹. Hier liggen meerdere redenen aan ten grondslag: er zijn te weinig beurzen, de leenmogelijkheden via DUO zijn onvoldoende, bruikbare informatie is niet goed vindbaar en binnen de Nederlandse samenleving is nog te

¹ Uit onderzoek van de Nederlandse Wereldwijde Studenten (NWS) uit 2015 blijkt dat Nederland sterk achterloopt wat betreft uitgaande diplomamobiliteit.

weinig waardering voor een opleiding in het buitenland. Wat betreft het ISO en de LSVb vraagt dit om actie. Elke (aankomend) student zou moeten beschikken over eerlijke en transparante informatie waardoor zij tijdens het kiezen van een studie in staat worden gesteld om een juiste afweging te maken. Zeker aangezien Nederlandse middelbare scholen en hoger onderwijs instellingen het niet als hun prioriteit zien om deze studenten voor te lichten over de opties in het buitenland aangezien zij hier zelf geen belang bij hebben. Dit betekent dat studenten naar andere informatieplekken moeten uitweiden om de kennis te verzamelen om deze stap te kunnen overwegen. Bovendien vraagt dit om meer ruimte in de financieringsmogelijkheden: financiële barrières mogen de toegankelijkheid van onderwijs, in Nederland of in het buitenland, niet in de weg staan.

Nederlandse studenten die hun opleiding in het buitenland hebben genoten kunnen immers een grote bijdrage leveren binnen de Nederlandse maatschappij: zij bezitten sterke interculturele competenties die op de snel ontwikkelende arbeidsmarkt vereist zijn. Erkenning van hun toegevoegde waarde aan de Nederlandse maatschappij en het in contact blijven staan met deze Nederlandse studenten, wanneer zij in het buitenland studeren, is daarom zeer belangrijk. Zij kunnen andere studenten die in Nederland zijn blijven studeren aanzetten en stimuleren tot het ontwikkelen van nieuwe inzichten.

Studiepuntmobiliteit

Afgelopen jaren heeft de mobiliteit van studenten veel aandacht gehad. Instellingen hebben zeer hoge doelstellingen gesteld wat betreft percentages studenten die voor een periode in het buitenland studeren. Tegenwoordig studeert slechts 22% van de studenten een periode in het buitenland. Dit percentage is laag in vergelijking met andere Europese landen en is de afgelopen jaren ook niet toegenomen. Hoewel we als LSVb en ISO niet streven naar een bepaald percentage, vinden we het wél belangrijk dat alle studenten die naar het buitenland willen, ook naar het buitenland kunnen. We horen helaas nog te veel verhalen van studenten die graag in het buitenland wilden studeren, maar dat niet gedaan hebben. Uit de knelpuntennotitie van het ISO en de LSVb uit 2016 blijkt nog steeds dat een groot deel van de studenten overwegen om naar het buitenland te gaan maar dat slechts een klein percentage daadwerkelijk gaat. Grote knelpunten zijn: financiële drempels, angst voor het onbekende en angst voor studievertraging.² 59% van de ondervraagde studenten in de knelpuntennotitie geeft aan dat er zeker verbeteringen mogelijk zijn, zoals: verbetering in de communicatie/kennis van de instelling, verbetering in promotie en meer keuzevrijheid in het curriculum. Binnen deze verbeterpunten liggen voor instellingen en voor het ministerie van OCW kansen om hier werk van te maken.

Inkomende mobiliteit

Internationale studenten die in Nederland studeren, moeten de kans krijgen om actief deel te nemen aan het studentenleven.

Binnen deze visie zien het ISO en de LSVb nog veel kansen liggen voor het actief opnemen van internationale studenten. Het ISO en de LSVb zijn voorstanders van de international classroom waarbij internationale studenten en Nederlandse studenten van elkaar kunnen leren. Door onderwijsgroepen te vormen van studenten met verschillende culturele achtergronden, leren

² Knelpuntennotitie Uitgaande Mobiliteit (2016), LSVb & ISO

studenten meer over elkaars en hun eigen cultuur en kunnen zij de opgedane kennis in een internationale context plaatsen. Daarnaast dient dit breder te worden getrokken: internationals moeten ook de kans krijgen, om zich actief te mengen in het Nederlandse studentenleven. Zo kunnen ze bijvoorbeeld betrokken worden bij de medezeggenschap of actief worden bij een studie- of studentenvereniging. Er moet daarentegen wel voor worden gewaakt dat instellingen zich niet alleen focussen op internationale studenten. De prioriteit moet blijven liggen bij de Nederlandse studenten.

Verengelsing Nederlands hoger onderwijs

Het ISO en de LSVb zijn niet tegen verengelsing van het onderwijs. Engels wordt een steeds belangrijker taal en door de globalisering verandert de arbeidsmarkt ook; studenten werken steeds vaker in het buitenland. Toch is het belangrijk dat het onderwijs alleen in het Engels gegeven wordt, wanneer dat een didactische, praktische of inhoudelijke reden heeft.

Steeds vaker lijkt het onderwijs in het Engels te worden aangeboden omdat op die manier meer internationale studenten aangetrokken kunnen worden. Dat is geen goede reden om het onderwijs te verengelsen, daarbij wordt namelijk aan het doel van in het Engels lesgeven voorbij geschoten. Mochten er inhoudelijke of praktische redenen zijn voor lesgeven in het Engels, dan is het allereerst belangrijk dat docenten voldoende vaardigheden hebben om in het Engels les te geven. Het is hierbij van belang dat zij tenminste in staat zijn om goed te kunnen uitleggen, vragen te beantwoorden en discussies te kunnen leiden in het Engels. Voor de docenten, die Engelstalig onderwijs geven of gaan geven, moeten er voldoende cursussen of andere scholingsmogelijkheden zijn, dit zou onder andere kunnen worden opgenomen in de Basis Kwalificatie Onderwijs (BKO) of in de evaluatiecyclus van de instelling. Dezelfde cursus- en scholingsmogelijkheden moeten ook voor studenten aanwezig zijn. Tot slot is het belangrijk dat de Nederlandse taal niet uit het oog verloren raakt, zoals ook het genootschap Onze Taal aangeeft. Ook al wordt de wereld steeds globaler, een groot deel van de studenten blijft alsnog in Nederland wonen en werken en dan blijft ook de Nederlandse taal ontzettend belangrijk. Met name Nederlandse studenten dienen altijd over een goed niveau van de Nederlandse taal te beschikken. Instellingen dienen bewust te zijn van de toegevoegde waarde van individuele opleidingen en vakken aan de 'eigen maatschappij' en hoe dit door verengelsing onder druk kan komen te staan. Instellingen ontvangen immers publieke middelen waarbij zij zich dienen te verantwoorden over de inzet van dit geld voor de Nederlandse maatschappij.

Transnationaal onderwijs

Het ISO en de LSVb zijn in principe geen voorstander van transnationaal onderwijs omdat het risico bestaat dat instellingen weg worden gehouden van de kerntaak waar ze voor zijn opgericht. Transnationaal onderwijs betekent het aanbieden van volledige opleidingen in het buitenland.

Wanneer instellingen kiezen voor het oprichten van transnationaal onderwijs, zijn instellingen verplicht om zich naast de eigen instelling in Nederland, te focussen op de instelling in het buitenland. Dit kan zorgen voor een verminderde focus voor het onderwijs in Nederland en daar zien het ISO en de LSVb risico's. Bovendien wordt er vanuit de instellingen sterk gepleit voor het versoepelen van de regels rondom de financiering van transnationaal onderwijs. Hierdoor wordt

de financiële verslaglegging minder transparant en bestaat het gevaar dat niet alleen privaat geld maar ook publiek geld in de vestiging in het buitenland wordt geïnvesteerd. Dit is onwenselijk: publiek geld mag namelijk niet worden ingezet voor transnationaal onderwijs. Daarnaast kan het voor studenten de mogelijkheden om in het buitenland te studeren indirect belemmeren doordat zij worden gestimuleerd om naar de ‘dochtervestiging’ van de instelling op uitwisseling te gaan. Het ISO en de LSVb geven daarom een voorkeur aan joint en double degrees waarbij Nederlandse instellingen samenwerken met instellingen in het buitenland om een opleiding te realiseren, waarbij idealiter docenten regelmatig worden uitgewisseld. Op die manier wordt de kwaliteit van een opleiding gegarandeerd middels vaste afspraken en wordt er geen overbodig geld, namelijk publiek geld, besteed aan een ‘eigen’ locatie in het buitenland.

Europees niveau

Op dit moment heeft de Europese Unie in lijn met de verdragen alleen ondersteunende competenties op het gebied van onderwijs. Ondanks dat samenwerking rondom onderwijs op Europees niveau zinvol is, moet onderwijs een nationale competentie blijven. Toch wordt via de ondersteunende competenties steeds meer invloed uitgeoefend op het hoger onderwijs in Nederland. Als ISO en LSVb stellen we de volgende drie prioriteiten: ERASMUS+ programma, Bologna en Europese gelden.

ERASMUS+ programma

Het Erasmus+ programma³ is een van de meest succesvolle EU-programma's en heeft samen met al haar voorlopers al sinds de jaren tachtig een enorme bijdrage geleverd aan de studiepuntmobiliteit in Europa. Echter is het budget onvoldoende gebleken, ondanks een stijging van 40% ten opzichte van de vorige periode. Steeds meer instellingen hebben een tekort aan uit te delen beurzen. Dit heeft als gevolg dat instellingen op verschillende manieren dit proberen creatief op te lossen, bijvoorbeeld door alle studenten minder maanden een beurs te geven, een first-come first-serve beleid of selectie. Hierdoor wordt de sociale ongelijkheid op het gebied van studiepuntmobiliteit verder vergroot. Daarnaast is de regeldruk rondom alle aanvragen onnodig hoog, zowel voor studenten als voor instellingen. Het ISO en de LSVb zien hier een bedreiging voor de toegankelijkheid voor het studeren in het buitenland. Verder zou het goed zijn als het eenvoudiger zou worden voor studentenorganisaties om mee te doen aan strategische partnerschappen.

Bologna

Het Bolognaproces⁴ heeft als doel de Europese hoger onderwijssystemen beter op elkaar aan te laten sluiten om zo mobiliteit tussen de landen van de European Higher Education Area (EHEA) te vergroten, de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren en naar buiten toe één ‘kennisblok’ te vormen. Hiervoor hebben inmiddels 48 landen afspraken gemaakt die onder andere hebben geleid tot de invoer van ECTS, de drie cycli structuur (bachelor, master, PhD) en Europese kaders voor externe kwaliteitszorg. Nederland behoort tot de groep landen die vrijwel alle afspraken die gemaakt zijn binnen Bologna op de juiste wijze hebben doorgevoerd. Er is echter nog een vrij

³ http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/node_en

⁴ <http://www.ehea.info/>

grote groep landen waar dit niet het geval is, dit zorgt voor een aantal structurele problemen waardoor de voortgang van het Bologna proces wordt belemmerd.

Om het proces politiek relevant te houden worden er echter steeds weer nieuwe afspraken gemaakt, ondanks dat een deel van de reeds gemaakte afspraken dus nog niet (volledig) zijn doorgevoerd in alle deelnemende landen. Om studenten duidelijkheid te bieden en de kwaliteit van hun in het buitenland genoten opleiding te kunnen garanderen, is het zaak om nu te focussen op de implementatie. Het maken van nieuwe afspraken zou slechts moeten plaatsvinden tussen landen die alles vrijwel volledig hebben geïmplementeerd, zoals al in enkele pilots is gebeurd, onder de noemer Pathfinder Groups. Door deze pilots kunnen landen die op een zeker moment hier klaar voor zijn, eenvoudiger aansluiten. Wanneer blijkt dat dit onvoldoende effect heeft moet de optie worden verkend om het proces op EU niveau voort te zetten.

Ontwikkelingen in de Europese Unie die het Nederlands hoger onderwijs beïnvloeden

De Europese Unie (EU) heeft slechts ondersteunende bevoegdheden op het gebied van onderwijs. Dit houdt in dat de EU landen mag ondersteunen, beleid mag coördineren en aanvullen, maar er mag geen bindende wetgeving mag worden gemaakt om het beleid van de landen te harmoniseren. Een toenemend aantal Europese beleidsinitiatieven oefenen echter indirect invloed uit op de nationale onderwijs systemen. Voor het ISO en de LSVb is het van belang onderstaande initiatieven te volgen en indien mogelijk en gewenst input hierop te leveren.

- ET2020⁵: Education and Training 2020 is het EU samenwerkingsverband op het gebied van onderwijs, er worden beleidsinstrumenten ontwikkeld om op de volgende gemeenschappelijke doelstellingen voortgang te boeken; leven lang leren, kwaliteit en efficiëntie van onderwijs, kansengelijkheid, sociale cohesie en burgerschap en innovatie en creativiteit in het onderwijs.
- Horizon2020⁶: Het Europese financieringsprogramma om wetenschap en innovatie te stimuleren in het bedrijfsleven en de academische wereld.
- Moderniseringsagenda⁷: De moderniseringsagenda draagt bij aan de doelstellingen vanuit 2020 en geeft hoger onderwijsinstellingen en overheden handvaten om de volgende doelen te realiseren; verhogen van het aantal afgestudeerden, kwaliteit en relevantie van lesgeven en leren verbeteren, mobiliteit van docenten en studenten bevorderen, de kennisdriehoek versterken, effectieve modellen voor bestuur en financiering voor hoger onderwijs ontwikkelen.

⁵ http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/index_nl.htm

⁶ <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/>

⁷ http://ec.europa.eu/education/policy/higher-education/index_en.htm

- Parijs Agenda⁸: De Parijs Agenda beoogt sociale inclusie te bevorderen en discriminatie tegen te gaan onder andere door middel van onderwijs. Deze agenda is opgesteld door EU ministers in reactie op de terroristische aanslagen.
- Skills Agenda: De Skills Agenda beoogt het tegen gaan van werkloosheid, een van de doelstellingen raakt direct aan het hoger onderwijs; mensen de juiste vaardigheden, 'skills', meegeven voor de banen van vandaag en morgen.

Daarnaast wordt steeds meer onderzoek in Nederland gefinancierd door de EU, met name vanuit Horizon 2020. Zij geven bepaalde bedragen en beurzen af, die voor onderzoekers een steeds grotere rol spelen. De onderzoeksgelden door de Nederlandse overheid nemen juist verder af. De EU financiert onderzoeken aan de hand van eigen gestelde prioriteiten. Mocht de EU bijvoorbeeld duurzaamheid een prioriteit vinden, dan zullen zij onderzoeken rondom dit thema eerder financieren. Doordat onderzoek en onderwijs (voornamelijk op universiteiten) sterk met elkaar gekoppeld zijn, zal dit uiteindelijk invloed kunnen hebben op het onderwijs dat studenten in Nederland volgen. Het is daarom belangrijk dat het ISO en de LSVb vanaf de zijlijn in de gaten houden welke prioriteiten de EU stelt.

Samengevat pleiten het ISO en de LSVb voor de volgende punten:

Diplomamobiliteit

- Stimuleer meer Nederlandse (aankomend) studenten om een volledige studie in het buitenland te overwegen
- Heldere informatievoorziening over een volledige studie in het buitenland, vindbaar op een centrale plek die bekend is onder (aankomend) studenten
- Expertise van Nederlandse alumni aan buitenlandse instellingen zou op landelijk en instellingsniveau moeten worden ingezet, via bijvoorbeeld Nuffic of op de eigen instelling, om procedures rondom studeren in het buitenland te stroomlijnen en ervaringen te delen
- Verhoog de beschikbaarheid van beurzen
- Het uitbreiden en flexibiliseren van de leenmogelijkheden bij DUO

Studiepuntmobiliteit

- Versterking in de informatievoorziening en communicatie rondom studeren in het buitenland
- Flexibeler curriculum waardoor er meer mogelijkheden ontstaan om in het buitenland te studeren
- Een goed en volledig beurzenoverzicht zodat studenten weten dat ze een financiële tegemoetkoming kunnen krijgen om studeren in het buitenland mogelijk te maken

⁸ http://ec.europa.eu/education/news/2015/documents/citizenship-education-declaration_en.pdf

Verengelsing hoger onderwijs

- Onderwijs mag alleen in het Engels gegeven worden als dat een didactische, inhoudelijke of praktische reden heeft.
- Docenten die in het Engels lesgeven, moeten over voldoende vaardigheden beschikken om in het Engels les te kunnen geven, dit zou kunnen worden opgenomen in de BKO.
- Er moeten voldoende (gratis) cursussen en scholingsmogelijkheden zijn voor studenten die zich verder willen ontwikkelen in het Engels voor hun opleiding. Daarnaast moet er ook ruimte zijn binnen het onderwijs, wanneer dit mogelijk is, om feedback te krijgen op Engels (bijvoorbeeld middels feedback op het Engelse taalniveau in een paper).
- De Nederlandse taal moet hierbij niet uit het oog verloren worden. Het blijft belangrijk dat studenten zich ook in het Nederlands goed kunnen uitdrukken (in woord en geschrift).

Transnationaal onderwijs

- Voor instellingen dient de prioriteit te liggen bij de kwaliteit van het onderwijs aan hun eigen instelling
- Publieke middelen mogen niet gebruikt worden voor transnationaal onderwijs
- Studenten dienen altijd de mogelijkheid te hebben om, wanneer zij dit willen, op een plek naar eigen keuze in het buitenland te studeren
- Het ISO en de LSVb geven een voorkeur aan joint en double degrees waarbij Nederlandse instellingen samenwerken met instellingen in het buitenland om een opleiding te realiseren. Studenten zouden, volgens de gesloten beurzen-systematiek, slechts aan de eigen (Nederlandse) instelling (wettelijk) collegegeld hoeven te betalen.

ERASMUS+ programma

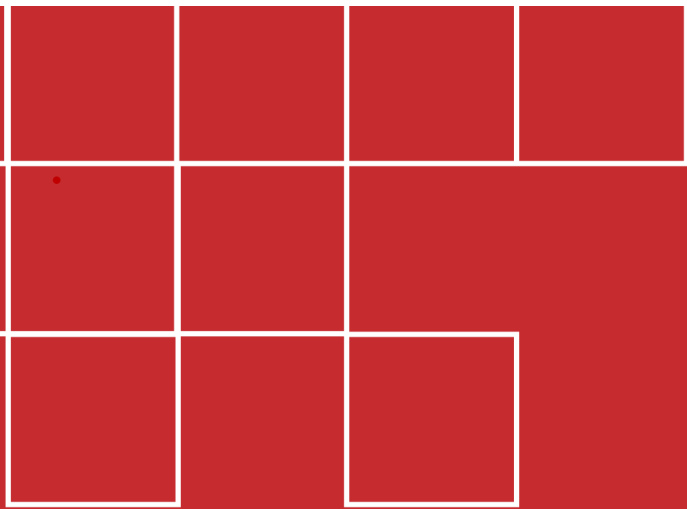
- Er zou meer prioriteit moeten worden gegeven aan het ERASMUS+ programma
- Er moet meer budget worden vrijgemaakt op Europees niveau om studenten te ondersteunen tijdens het studeren in het buitenland
- Elke hoger onderwijsinstelling zou een international office moeten hebben waar studenten terecht kunnen met hun problemen rondom het aanvragen van beurzen en dergelijke

Bologna

- De focus moet de komende tijd liggen op het implementeren van het Bologna proces, om op die manier te waarborgen dat als studenten in het buitenland willen studeren, de kwaliteit gewaarborgd is.
- Er kunnen pilots komen tussen landen die alle afspraken afgerond hebben en zich verder willen ontwikkelen.
- Wanneer de implementatie te lang achterblijft, moet overwogen worden om in plaats van met de EHEA te werken, door te gaan met de landen die gebonden zijn aan de Europese Unie.

Ontwikkelingen in de Europese Unie die het Nederlands hoger onderwijs beïnvloeden

- Voor het ISO en de LSVb is het van belang Europese beleidsinitiatieven te volgen en indien mogelijk en gewenst input hierop te leveren.
- We houden (op de zijlijn) in de gaten welke prioriteiten de Europese Unie stelt en kijken op welke manier dit invloed heeft op het Nederlands onderwijs. Op die manier kan worden gemonitord in hoeverre studenten baat hebben, of niet, bij de prioriteiten van de Europese Unie zodat de belangenvertegenwoordiging kan worden aangescherpt.

Postadres:

Postbus 1335
3500 BH Utrecht

Bezoekadres:

Drieharingstraat 6
3511 BJ Utrecht

LSvb
Contactgegevens:
030 231 6464
Lsvb@lsvb.nl